Inhoudsopgave

WOORD VOORAF 9

TEN GELEIDE 11

1 BEGRIPPEN EN BRONNEN 17
1.1 *Latinitas* en geletterdheid in de Middeleeuwen 17
1.2 Vernacularisatie 21
1.3 De praktijk van het vertalen 23
1.4 Verantwoording van de bronnen 26

2 DE PROPRIETATIBUS RERUM: EEN LATIJNSE ENCYCLOPEDIE 27
2.1 Encyclopedieën door de eeuwen heen 27
2.1.1 Genre 27
2.1.2 Literair-historisch kader 29
2.2 Bartholomaeus Anglicus' encyclopedie 32
2.2.1 Auteur 32
2.2.2 *De proprietatibus rerum*: structuur en inhoud 33
2.2.3 *De proprietatibus rerum*: doelstelling en doelgroep 36
2.3 Overlevering 37
2.4 Cultuurhistorische context 40
2.5 Vernaculaire verspreiding 41
2.6 Balans 44

3 *VAN DEN PROPRIETEYTEN DER DINGHEN*: EEN MIDDELNEDERLANDSE ENCYCLOPEDIE 45
3.1 Jacob Bellaert en zijn bedrijf 47
3.2 Bellaerts keuze voor *Van den proprieteyten der dinghen* 50
3.3 De vertaler 54
3.4 *Van den proprieteyten der dinghen*: een gedrukt boek 56
3.4.1 De overgeleverde exemplaren 56
3.4.2 Presentatie 57
3.4.3 Drukproces 58

Bogaart, Saskia
Geleerde kennis in de volkstaal
2004

digitalisiert durch:
IDS Basel Bern

3.5 De decoratie 62
3.5.1 De houtsneden 62
3.5.2 Rubricatie en penwerk 64
3.5.3 Professionele samenwerkingsverbanden? 65
3.6 Het gebruik van *Van den proprieteyten der dinghen* 70
3.6.1 Bezitters en lezers 70
3.6.2 Gebruikerssporen 75
3.7 Balans 77

4 *VAN DEN PROPRIETEYTEN DER DINGHEN* IN RELATIE TOT HAAR ORIGINEEL 78
4.1 Het voorbeeld van de vertaler 78
4.1.1 Een Latijns voorbeeld? 79
4.1.2 Glasgow, University Library, Ms. Ferguson 234 80
4.2 Samenstelling van het corpus 84
4.3 Algemene karakteristieke elementen in de vertaling 86
4.3.1 Manifestatie van de vertaler 86
4.3.2 Uitbreidingen 87
4.3.3 Inkortingen 90
4.3.4 Aanpassingen 93
4.3.5 Syntaxis 94
4.3.6 Woordmateriaal 96
4.3.7 Andere bronnen? 98
4.3.8 Onvermogen van de vertaler? 99
4.4 Verschillen en overeenkomsten 100
4.5 Balans 103

5 *DER NATUREN BLOEME* EN *VAN DEN PROPRIETEYTEN DER DINGHEN* 105
5.1 Maerlants bron: *De natura rerum* 106
5.2 Samenstelling van het corpus 107
5.3 Het beoogde publiek van *Der naturen bloeme* 108
5.4 Maerlants vertaaltechnieken 109
5.4.1 Inkortingen 110
5.4.2 Toevoegingen 116
5.4.3 Aanpassingen 118
5.4.4 Woordmateriaal 119
5.5 *Van den proprieteyten der dinghen* versus *Der naturen bloeme* 120
5.5.1 Een eerste indruk 121
5.5.2 Een vergelijking van de vertaaltechnieken 122
5.6 Balans 125

6 *ON THE PROPERTIES OF THINGS* EN *VAN DEN PROPRIETEYTEN DER DINGHEN* 128
6.1. John Trevisa 128
6.2 De overlevering van *On the properties of things* 130

6.3 De bron van *On the properties of things* 131
6.4 Samenstelling van het corpus 133
6.5 Trevisa's vertaaltechnieken 133
6.5.1 Letterlijk vertalen 134
6.5.2 Uitbreidingen in *On the properties of things* 135
6.5.3 Seksualiteit in *On the properties of things* 144
6.5.4 Syntaxis 145
6.5.5 Woordmateriaal 145
6.6 *Van den proprieteyten der dinghen* versus *On the properties of things* 146
6.6.1 Een eerste indruk 147
6.6.2 Een vergelijking van de gehanteerde vertaaltechnieken 149
6.7 Balans 153

7 CONCLUSIES: GELEERDE KENNIS IN DE VOLKSTAAL 155
7.1 *Van den proprieteyten der dinghen* 155
7.2 Interesses 156
7.3 Publiek 160
7.4 Kennisoverdracht 163
7.5 Processen van vernacularisatie van Latijnse geleerdheid 165
7.5.1 Wijze van vertalen 165
7.5.2 Vorm 166
7.5.3 Inhoud 170
7.5.4 Vaktaal 171
7.6 De rol van de vertalers 171
7.7 Balans 174

BIJLAGE I
Een algemene beschrijving van de druk van *Van den proprieteyten der dinghen* 177

BIJLAGE II
Overzicht van de bewaard gebleven exemplaren van *Van den proprieteyten der dinghen* 178

BIJLAGE III
Uitspraken van de Middelnederlandse vertaler van *De proprietatibus rerum* 204

BIJLAGE IV
Corpus van lemma's uit *Van den proprieteyten der dinghen* 208

BIJLAGE V
Leenwoorden in *Van den proprieteyten der dinghen* 211

BIJLAGE VI
Corpus van lemma's uit *Der naturen bloeme* 213

BIJLAGE VII
Corpus van lemma's uit *On the properties of things* 214

BIJLAGE VIII
Uitspraken van John Trevisa 218

LIJST VAN GEBRUIKTE AFKORTINGEN 221

GERAADPLEEGDE LITERATUUR 222

SUMMARY 241

CURRICULUM VITAE 244

ALGEMENE INDEX 245